

วิธีการแปรคติล้านนาของคนสามระดับอายุในอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

The methods of Lanna proverb variations used among
three generations in Chiang Saen District,
Chiang Rai province

วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ¹

Wilailuck Boonklueb

Abstract

This research examined the methods of Lanna proverbs variation used among three generations of people in Chiang Saen District, Chiang Rai Province. The research sample group consisted of 90 informants from three generations, 30 informants per generation: aged 55-70 years; 35-50 years; and 15-30 years, from six sub-districts, namely, Yonok, Mae Ngern, Sridonmoon, Wiang, Pasak and Baan Saew. Data was collected through conducting interviews, and the data set was analyzed statistically in terms of frequency distribution, percentage and descriptive analysis. The qualitative data were obtained through Lanna proverbs variation in twenty Lanna proverbs. Based on the result, five types of Lanna proverbs variation were found, including syllable omission, syllable addition, word replacement, using standard Thai language and changing vocabulary.

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Assistant Professor, in Thai Program, School of Liberal Arts, Mae Fah Luang Univeristy, Thailand

However, the three most significant categories of Lanna proverbs variation found were changing vocabulary, syllable omission and syllable addition. Particularly, the variation in the Lanna proverbs occurred most frequently among the 1st generation, 2nd and 3rd generation, respectively.

Keywords: Lanna proverbs, methods of variation, three generations

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิธีการแปรคติล้านนาของคนสามระดับอายุในอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บอกภาษาจากอำเภอเชียงแสน จำนวน 6 ตำบล ได้แก่ โยนก แม่เงิน ศรีดอนมูล เวียง ป่าสัก และบ้านแซว ตำบลละ 15 คน โดยกำหนดขอบเขตกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บอกภาษา 3 ระดับอายุ ระดับละ 30 คน ได้แก่ ระดับอายุที่ 1 อายุ 55-70 ปี ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 อายุ 15-30 ปี รวม 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้สถิติเป็นการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และการพรรณนา วิเคราะห์ สำหรับขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยได้วิเคราะห์คติล้านนาจำนวน 20 สำนวน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการแปรคติล้านนามีถึง 5 ลักษณะ คือ การละพยางค์ การเพิ่มพยางค์ การแทนที่ด้วยคำ การใช้ภาษาไทยมาตรฐานและการเปลี่ยนคำศัพท์ โดยเฉพาะการเปลี่ยนคำศัพท์มีมากที่สุด รองลงมาเป็นการละพยางค์ และการเพิ่มพยางค์ตามลำดับและคติล้านนาเกิดการแปรในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มากที่สุด รองลงมาเป็นผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

คำสำคัญ: คติล้านนา วิธีการแปร คนสามระดับอายุ

บทนำ

คติล้านนาเป็นข้อคิด คำคมทางภาษาที่บรรพชนใช้เพื่ออบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เป็นคนดีของสังคมแต่เดิมเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะหรือการพูดกันปากต่อปากอาศัยเพียงการจดจำจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งอาจเกิดการจดจำที่ผิดเพี้ยนไปบ้าง การศึกษาข้อมูลในหนังสือคติล้านนาหลายสำนวนพบว่า มีคติล้านนาจำนวนมากที่ผู้บันทึกใช้สำนวนแตกต่างกันไป เช่น Payomyong (1978, p. 82) เขียนว่า “แบ่งผิดไว้หื้อลูก แบ่งปลูกไว้หื้อหลาน” ส่วน Sujai (1980, p. 35) เขียนว่า “แบ่งดีไว้หื้อลูก แบ่งถูกไว้หื้อหลาน” หรือ Sujai (1980, p. 5) เขียนว่า “ตึกขบได้กิน ไผ่บ่ตามไฟส่องต้องตึกขบได้ห้อย ปั่น้องดูแควน” แต่ Phra Kru Pipattanakhun (n.d., p. 4) เขียนว่า “ตึกบ่ได้กิน บ่ใจมีไฟส่องต้อง ตึกบ่ได้ห้อยได้ห้อย จาวบ้านปั่น้องดูแควน” เป็นต้น

ตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าคติล้านนามีวิธีการแปรในหลายลักษณะ เช่น การเปลี่ยนคำศัพท์ “ผิด” เป็น “ดี” การละพยางค์ “ปลูก” เป็น “ถูก” การแทนที่ด้วยคำ “ตาม” เป็น “จี้” หรือการเพิ่มพยางค์ “ได้ห้อย” เป็น “ได้ห้อย” “ปั่น้อง” เป็น “จาวบ้านปั่น้อง” เป็นต้น ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า แล้วสภาพการใช้คติล้านนาของคนล้านนาในปัจจุบันที่มีสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก การใช้คติล้านนาจะแปรไปมากน้อยเพียงใด และอย่างไร เมื่อศึกษางานวิจัยก็ยังไม่พบว่าผู้ใดทำวิจัยในแนวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยในเรื่องดังกล่าว โดยเลือกเก็บข้อมูลในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด้วยเหตุผลที่ว่าอำเภอเชียงแสนเป็นเมืองเก่าซึ่งมีอายุกว่า 1,000 ปี จึงมีชาวพม่า ไทลื้อ ไทเขินจากเมืองเชียงตุง และคนพื้นเมืองอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก การที่คนมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากนี้ จำต้องมีกฎ กติกาเป็นบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อให้ทุกคนได้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข บรรพชนจึงคิดคติล้านนาขึ้นมาเพื่อให้ลูกหลานได้ยึดถือปฏิบัติตามกันมาจวบจนปัจจุบัน และเมื่อมีการใช้คติล้านนาส่งต่อรุ่นสู่รุ่นก็เป็นธรรมดาที่คติล้านนาจะเกิดการแปรไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อนึ่งผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทางภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistics) ที่กล่าวว่าอายุเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้รูปแบบของภาษาแตกต่างกัน ได้ ดังที่ Prasithrathsint (1990, p. 30) ได้กล่าวไว้ว่า อายุทำให้มีการใช้ภาษาต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้พูดที่อยู่ในวัยต่างกันย่อมใช้ภาษาต่างกัน นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยที่ได้ศึกษาการแปรของภาษาและได้จำแนกตามระดับอายุไว้ อาทิ Liamprawat & Wattanaprasert (1996) ศึกษาวิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน Tantinimitkul (2001) ศึกษาการแปรของเขตปรับเปลี่ยนภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ตามตัวแปรทางสังคมบางประการโดยศึกษาเฉพาะด้านคำศัพท์ Choophan (2004) ศึกษาการแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเกาะสมุยตามถิ่นที่อยู่และอายุของผู้พูด Saeng-ngam (2006) ศึกษาการแปรคำศัพท์และวรรณยุกต์ตามกลุ่มอายุและทัศนคติต่อภาษาในภาษาช่อง (ไทดำ) ที่พูดในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี Kaewuthai (2008) ศึกษาการแปรของเสียง (mr) และ (ml) ในภาษาไทยถิ่นสงขลาตามปัจจัยทางสังคม Boonkua (2010) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสำนวนภาษาไทยถิ่นอีสานของคนสองช่วงอายุและวิเคราะห์การสูญหายของสำนวนภาษาไทยถิ่นอีสาน และ Burusphat (2013) ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาไทดำตามตัวแปรอายุและภูมิภาค เป็นต้น จะเห็นว่างานวิจัยดังกล่าวใช้อายุเป็นปัจจัยในการศึกษาการแปรของภาษาทั้งสิ้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงจำแนกอายุของผู้บอกรายชื่อไว้ด้วยเช่นกันเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและสมบูรณ์มากที่สุด

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิธีการแปรคติสำนวนของคนสามระดับอายุในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

การแปร หมายถึง การใช้รูปภาษาแตกต่างกันบางส่วนแต่ใช้ในความหมาย
แก่นเดียวกัน เช่น อดเผ็ดได้กินหวาน อดसानได้ซ่า กับ อดส้มได้กินหวาน อดसानได้ซ่า
(หมายถึง รู้จักอดทน รอโอกาสดีๆ ให้มาถึงก่อน) หรือ ก้อยอยู่ตามน้ำ ทำไปตามตัว ชั่ว
เปียงโต น้ำเปียงอัน กับ ก้อยอยู่ตามน้ำ ยะไปตามตัว น้ำเปียงโต ดอกบัวตึงเต้าอัน
(หมายถึง ให้รู้จักความพอเพียง พอดี)

วิธีการศึกษา

1. นำข้อมูลคดีล้านนาที่มีผู้รวบรวมและเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษรไว้
จำนวน 16 เล่ม มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยคัดเลือกเฉพาะคดีล้านนาที่มีวิธีการแปรใน
ลักษณะต่างๆ จำนวน 20 สำนวน

2. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ทรงภูมิรู้ที่มีภูมิสำเนา
ใกล้เคียงอำเภอเชียงแสน จำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำมาปรับปรุงแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่ม
ตัวอย่างในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ตำบล ได้แก่ โยนก แม่เงิน ศรีดอน
มูล เวียง ป่าสัก และบ้านแซว ตำบลละ 15 คน ไม่จำแนกชายหญิงรวมผู้บอกภาษาทั้งสิ้น
90 คน แบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ ช่วงอายุละ 5 คน คือ ระดับอายุที่ 1 อายุ 55-70 ปี ระดับอายุ
ที่ 2 อายุ 35-50 ปี และระดับอายุที่ 3 อายุ 15-30 ปี โดยผู้วิจัยเป็นผู้บอกคดีล้านนาใน
วรรคแรก แล้วให้ผู้บอกภาษาเป็นผู้ต่อสำนวนนั้นตามที่ทราบ

3. นำข้อมูลที่จัดบันทึกพร้อมบันทึกเสียง มาวิเคราะห์ที่ละสำนวนว่าคดี
ล้านนาในหนึ่งสำนวนมีวิธีการแปรในลักษณะใดบ้าง พร้อมแจกแจงความถี่ คำร้อยละ
ตลอดจนใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายถึงวิธีการแปรในคดีล้านนา ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

สำนวนที่ 1 อ้อมหนูหนูได้...อ้อมไหน ไหนเดียว

ระดับอายุที่ 1(จำนวน/คน)	ระดับอายุที่ 2(จำนวน/คน)	ระดับอายุที่ 3(จำนวน/คน)
ต่อสำนวนเป็น		
อ้อมไหน ไหนเดียว(21)	อ้อมไหน ไหนเดียว (26)	อ้อมไหน ไหนเดียว (4)
ทางไหน ไหนเดียว (1)		อ้อมไหนเดียว (1)
ไหนเดียว (2)		ทางไหนหนูเดิน (1)
อ้อมไหนเดียว (2)		

ตารางข้างต้นจะพบว่าคติล้านนามีวิธีการแปรดังนี้

1) การละพยางค์

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ละพยางค์หน้า 2 พยางค์จาก อ้อม/ไหน/ไหน/เดียว เป็น /อ/อ/ไหน/เดียวผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และ 3 ละพยางค์กลาง 1 พยางค์ เป็น อ้อมไหน /อ/ เดียว

2) การใช้ภาษาไทยมาตรฐาน

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 เปลี่ยนคติล้านนาจากภาษาถิ่นคือ /อ้อม/ไหน/ไหน/เดียว/ เป็นภาษาไทยมาตรฐาน คือ/ทาง/ไหน/ไหน/เดียวและผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 เปลี่ยนเป็น/ทาง/ไหน/หนู/เดิน/

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คติล้านนาในลักษณะเดียวกันนี้ทุกสำนวนและทุกระดับอายุ

4. นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามวิธีการแปรคติล้านนาในลักษณะต่างๆ พร้อมจำแนกตามระดับอายุจากนั้นจึงสรุป อภิปรายผลและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยพบว่า ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุมีวิธีการแปรคติล้านนาเหมือนกัน ในหลายลักษณะคือ การละพยางค์ การเพิ่มพยางค์ การแทนที่ด้วยคำ การใช้ภาษาไทย มาตรฐาน และการเปลี่ยนคำศัพท์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 สรุปความถี่ (ครั้ง) และร้อยละการแปรคติล้านนาในแต่ละวิธีการของผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุ

วิธีการแปรคติ ล้านนา	ระดับอายุที่ 1 (ครั้ง)/ร้อยละ	ระดับอายุที่ 2 (ครั้ง)/ร้อยละ	ระดับอายุที่ 3 (ครั้ง)/ร้อยละ	รวม (ครั้ง)/ร้อยละ
1.การละพยางค์	7(7.52)	4(4.30)	1(1.08)	12(12.90)
2.การเพิ่มพยางค์	5(5.38)	4(4.30)	2(2.15)	11(11.83)
3.การแทนที่ด้วยคำ	4(4.30)	3(3.23)	2(2.15)	9(9.68)
4.การใช้ภาษาไทย มาตรฐาน	2(2.15)	1(1.08)	2(2.15)	5(5.38)
5.การเปลี่ยนคำศัพท์	27(29.03)	19(20.43)	10(10.75)	56(60.21)
รวม(ครั้ง)/ร้อยละ	45(48.39)	31(33.33)	17(18.28)	93(100.00)

ตาราง 1 สรุปได้ว่า ผู้บอกภาษาทุกระดับอายุมีวิธีการแปรคติล้านนาในทุก ลักษณะ โดยผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มีการแปรคติล้านนามากที่สุดถึง 45 ครั้งคิด เป็นร้อยละ 48.39 รองลงมาเป็นผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 มี 31 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 33.33 และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มี 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.28 ตามลำดับ และ วิธีการแปรในคติล้านนาที่พบมากที่สุดคือ การเปลี่ยนคำศัพท์ มีมากถึง 56 ครั้งคิดเป็น ร้อยละ 60.21รองลงมาเป็นการละพยางค์มี 12 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 12.90 และการเพิ่ม พยางค์มี 11 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 11.83 ตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การละพยางค์ หมายถึง การตัดพยางค์หรือคำในส่วนใดส่วนหนึ่งของ
 ส่วนนอกไป อาจจะเป็นด้านหน้า กลางหรือหลังสุดของส่วนวงก็ได้ โดยไม่ทำให้
 ความหมายแก่นเปลี่ยนไปผู้บอภาษาในระดับอายุที่ 1 มีการละพยางค์ในคัตลักษณ์ดังนี้

คัตลักษณ์ วรรคแรก/ครึ่ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอภาษา เปลี่ยนเป็น	ละพยางค์
1. จักกินกัซี้จะ	/จัก/ละกัเสียดาย	/๐/ละกัเอ็นดู	หน้า 1 พยางค์
2. ฮ่อมหนูหนูโต	/ฮ่อมไหน/ไหนเดียว	/๐๐/ไหนเดียว	หน้า 2 พยางค์
3. ฮ่อมหนูหนูโต	ฮ่อมไหน /ไหน/เดียว	ฮ่อมไหน/๐/เดียว	กลาง 1 พยางค์
4. ข้าวจะเสี่ย เพราะกินหวาน	คน/จะ/ผลาญ/ เพราะ/นอนอุ่น	คน/๐/ผลาญ/๐/ นอนอุ่น	กลาง 2 พยางค์
5. ตักต่าเป็นแปน ตีไค่หัว	ตักต่าตัวแปนตีไค่ให้	ตักต่าตัว/๐ ๐ ๐/ให้	กลาง 3 พยางค์
6. ผนตกจะไปเจือ ใจดาว	มีลูกสาวจะไปเจือ ใจมัน	มีลูกสาวจะไปเจือ ใจ/๐/	หลัง 1 พยางค์
7. ข้ามขัวยังป่น	อย่าฟ้งห่มกันแยงเงา	อย่าฟ้งห่ม/๐ ๐ ๐/	หลัง 3 พยางค์

ผู้บอภาษาในระดับอายุที่ 2 มีการละพยางค์ในคัตลักษณ์ดังนี้

คัตลักษณ์ วรรคแรก/ครึ่ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอภาษา เปลี่ยนเป็น	ละพยางค์
1. แก่นตาคักออก	/เอา/บ่ากอกเข้ายัด	/๐/บ่ากอกเข้าใส่	หน้า 1 พยางค์
2. ตักต่าเป็นแปน ตีไค่หัว	ตักต่าตัว/แปน/ตีไค่ ให้	ตักต่าตัว/๐/ตีไค่ให้	กลาง 1 พยางค์

คติล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	ละพยางค์
3.คนจะตีกตีเมื่อ ผ้าอ้อมปอก	คนจะวอก/มันตึง/ วอกเต้าต่าย	คนจะวอก/∅ ∅/ วอกเต้าต่าย	กลาง 2 พยางค์
4.ฝนตกจะไปเจ้อ ใจดาว	มีลูกสาวจะไปเจ้อ ใจ/มัน/	มีเมียสาวปตีไว้ใจ/ ∅/	หลัง 1 พยางค์

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มีการละพยางค์ ในคติล้านนาดังนี้

คติล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	ละพยางค์
1.ตีกต่าเป็นเป็น ตีไค่หัว	ตีกต่าตัว/เป็น/ตีไค่ ให้	ตีกต่าตัว/∅/ตีไค่ให้	กลาง 1 พยางค์

สรุปได้ว่า คติล้านนามีวิธีการแปรในลักษณะของการละพยางค์มากที่สุดและผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มีถึง 7 ครั้ง ซึ่งมีทั้งการละพยางค์หน้า 1-2 พยางค์ การละพยางค์กลาง 1-3 พยางค์ และการละพยางค์หลัง 1 และ 3 พยางค์ รองลงมาเป็นผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 จำนวน 4 ครั้ง และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จำนวน 1 ครั้ง ตามลำดับ

2.การเพิ่มพยางค์หมายถึง การนำพยางค์หรือคำมาเติมในส่วนใดส่วนหนึ่งของสำนวน อาจจะเป็นด้านหน้า กลางหรือหลังสุดของสำนวนก็ได้โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยนไป

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มีการเพิ่มพยางค์ในคติล้านนาดังนี้

คติล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เพิ่มพยางค์
1.หมั้นต่ายบ่าด้าน	ค้ำนต่ายบ่าหัก	/คน/ค้ำนต่ายหลังหัก	หน้า 1 พยางค์

คติลำนนา วรรคแรก/ครึ่ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เพิ่มพยางค์
2.แก่นตาควกอก	เอาปากอกเข้ายัด	/บตี/เอาปากอกเข้ายัด	หน้า 2 พยางค์
3.แก่นตาควกอก	เอาปากอกเข้ายัด	เอา/แก่น/ปากอกเข้าใส่	กลาง 1 พยางค์
4.ตุ้มผ้าลายหมาเห่า	คั่นกำเก่าจ้างผิดกั้น	คั่นกำเก่า/คนเฒ่า/ จ้างผิดกั้น	กลาง 2 พยางค์
5.บตีเก็บหมาหลง	บตีเก็บถงเฮี้ย	บตีเก็บถงเฮี้ย/บ้าน/	หลัง 1 พยางค์

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 มีการเพิ่มพยางค์ในคติลำนนาดังนี้

คติลำนนา วรรคแรก/ครึ่ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เพิ่มพยางค์
1.หมั้นต่ายป่าดำน	ค้ำนต่ายป่าหัก	/จี้/ค้ำนต่ายป่าหัก	หน้า 1 พยางค์
2.ตุ้มผ้าลายหมา เห่า	คั่นกำเก่าจ้าง ผิดกั้น	คั่นกำเก่า/คน/จ้าง ผิดกั้น	กลาง 1 พยางค์
3.ข้าวจะเสียง เพราะกินหวาน	คนจะผลาญเพราะ นอนอุ่น	คน/จะตุ๊ก/จะผลาญ เพราะนอนอุ่น	กลาง 2 พยางค์
4.แก่นตาควกอก	เอาปากอกเข้ายัด	เอาปากอกยัด/ใน/	หลัง 1 พยางค์

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มีการเพิ่มพยางค์ ในคติลำนนา ดังนี้

คติลำนนา วรรคแรก/ครึ่ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เพิ่มพยางค์
1.แก่นตาควกอก	เอาปากอกเข้ายัด	/บตี/เอาปากอกเข้ายัด	หน้า 2 พยางค์
2.ตุ้มผ้าลายหมาเห่า	คั่นกำเก่าจ้างผิดกั้น	อู้กำเก่า/มัน/จ้างผิดกั้น	กลาง 1 พยางค์

สรุปได้ว่า คดีล้นนามีวิธีการแปรในลักษณะของการเพิ่มพยางค์มากที่สุดในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ถึง 5 ครั้ง ซึ่งมีทั้งการเพิ่มพยางค์หน้า 1-2 พยางค์ การเพิ่มพยางค์กลาง 1-2 พยางค์ และการเพิ่มพยางค์หลัง 1 พยางค์ รองลงมาเป็นผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 จำนวน 4 ครั้ง และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จำนวน 2 ครั้ง ตามลำดับ

3. การแทนที่ด้วยคำ หมายถึง การนำคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาแทนที่คำอีกคำหนึ่งในตำแหน่งเดียวกัน โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยนไป

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มีการแทนที่ในคดีล้นนาดังนี้

คดีล้นนาม วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	แทนที่พยางค์
1. จักกินกัซึ้จ๊ะ	/จัก/ละกัเสียดาย	/จะ/ละกัเสียดาย	หน้า ด้วยคำว่า/จะ/
2. หลับเหมือนนอน	นอน /เหมือน/ต้วง	นอน/เป็น/ต้วง	กลาง ด้วยคำว่า/เป็น/
3. แก่นตาคักว้ออก	เอาปากอกเข้า/ยัด/	เอาปากอกเข้า/แตน/	หลัง ด้วยคำว่า/แตน/
4. แก่นตาคักว้ออก	เอาปากอกเข้า/ยัด/	เอาปากอกเข้า/ใส่/	หลัง ด้วยคำว่า/ใส่/

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 มีการแทนที่ในคดีล้นนาดังนี้

คดีล้นนาม วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	แทนที่พยางค์
1. ข้ามข้าวยังบ่ป็น	/อย่า/ฟั่งหม่มกัน แยงเงา	/จะไป/ฟั่งหม่มกัน แยงเงา	หน้า ด้วยคำว่า/จะ ไป/
2. แก่เพราะกินข้าว	แต่่าเพราะ/เกิด/มิน	แต่่าเพราะ/อยู่/มิน	กลาง ด้วยคำว่า/อยู่/
3. ผนตกจะไปเจื้อ ใจดาว	มีลูกสาวจะไปเจื้อ ใจ/มัน/	มีลูกสาวจะไปเจื้อ ใจ/เขา/	หลัง ด้วยคำว่า/ เขา/

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มีการแทนที่ในคดิล้านนาดังนี้

คดิล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	แทนที่พยางค์
1.ข้ามขัวยังบ่ป็น	/อย่า/ฟังหมกััน แยงเงา	/จะไป/ฟังหมกััน แยงเงา	หน้า ด้วยคำว่า/จะ ไป/
2.ฝนตกจะไปเจื้อ ใจดาว	มีลูกสาว/จะไป/ เจื้อใจมัน	เป็นสาว/บ่ดี/เจื้อ คนง่าย	กลาง ด้วยคำว่า/บ่ ดี/

สรุปได้ว่า คดิล้านนามีวิธีการแปรในลักษณะของการแทนที่ด้วยคำมากที่สุด ในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ถึง 4 ครั้ง มีทั้งการแทนที่ในตำแหน่งพยางค์หน้า พยางค์กลาง และพยางค์หลังรองลงมาเป็นผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 จำนวน 3 ครั้ง และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จำนวน 2 ครั้ง ตามลำดับ

4.การใช้ภาษาไทยมาตรฐานหมายถึง การนำภาษาราชการอันเป็นภาษาไทย มาตรฐานที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันภายในประเทศมาแทนภาษาถิ่นหรือภาษาเฉพาะกลุ่ม ของตน โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยนไป

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานแทนภาษาถิ่นในคดิล้านนา ดังนี้

คดิล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	ใช้คำว่า
1.ฮ่อมหนูหนุไต่	/ฮ่อม/ใหม่ใหม่เตียว	/ทาง/ใหม่ใหม่เตียว	/ทาง/ แทน /ฮ่อม/
2.แก่เพราะกินข้าว	เฒ่าเพราะเกิด/เมิน/	เฒ่าเพราะอยู่/นาน/	/นาน/ แทน /เมิน/

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานแทนภาษาถิ่นในคดีล้านนา ดังนี้

คดีล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	ใช้คำว่า
1.แก่เพราะกินข้าว	แต่่าเพราะเกิด/เมิน/	แต่่าเพราะอยู่/นาน/	/นาน/ แทน /เมิน/

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานแทนภาษาถิ่นในคดีล้านนา ดังนี้

คดีล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	ใช้คำว่า
1.ฮ่อมหนูหนูไต่	/ฮ่อม/ไหนไหนเตียว	/ทาง/ไหน หนูเดิน	/ทาง/แทน/ฮ่อม/
2.ฮ่อมหนูหนูไต่	ฮ่อมไหนไหน/เตียว/	ทางไหน หนู/เดิน/	/เดิน/ แทน / เตียว/

สรุปได้ว่า คดีล้านนามีวิธีการแปรในลักษณะของการใช้ภาษาไทยมาตรฐานแทนภาษาถิ่นมากที่สุดในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 จำนวน 2 ครั้ง คือ/ทาง/แทน, ฮ่อม/และ/นาน/แทน/เมิน/ และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จำนวน 2 ครั้ง คือ /ทาง, แทน/ฮ่อม/ และ /เดิน/แทน/เตียว/ ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 มี 1 ครั้ง คือ /นาน/ แทน/เมิน/

5. การเปลี่ยนคำศัพท์ หมายถึง การนำคำศัพท์ที่มีความหมายอื่นหรือความหมายที่แตกต่างจากคำเดิมมาแทนที่ในตำแหน่งเดียวกัน แม้ความหมายในหน่วยย่อยอาจจะเปลี่ยนไป แต่ความหมายแก่นยังคงเหมือนเดิม

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มีการเปลี่ยนคำศัพท์ในคดีล้านนาดังนี้

คติสำนวน วรรคแรก/ครึ่ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้ออกภาษา เปลี่ยนเป็น	เปลี่ยนคำศัพท์
1. ตึกต่ำเป็นแปดโค้ง หัว	ตึกต่ำตัว/แปน/ตี โค้งให้	ตึกต่ำตัว/ป/ตีโค้งให้	/แปน/แปน/ป/
2. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/ไม้/	ต้วง/แปน/ไม้/
3. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/ต่าย/	ต้วง/แปน/ต่าย/
4. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/ตื่น/	ต้วง/แปน/ตื่น/
5. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/หมู/	ต้วง/แปน/หมู/
6. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/ควาย/	ต้วง/แปน/ควาย/
7. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/เสื่อ/	ต้วง/แปน/เสื่อ/
8. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/ตุ่น/	ต้วง/แปน/ตุ่น/
9. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/เต่า/	ต้วง/แปน/เต่า/
10. หลับเหมือนนอน	นอนเหมือน/ต้วง/	นอนเหมือน/ใหม่/	ต้วง/แปน /ใหม่/
11. หมั่นต่ายป่าด้าน	ค้ำต่าย/ป่า/หัก	ค้ำต่าย/หลัง/หัก	/ป่า/แปน/หลัง/
12. หมั่นต่ายป่าด้าน	/ค้ำน/ต่ายป่าหัก	/คนคัก/ต่ายป่าด้าน	/ค้ำน/แปน/คนคัก/
13. หมั่นต่ายป่าด้าน	ค้ำนต่ายป่า/หัก/	คนคักต่ายป่า/ด้าน/	หัก/แปน/ด้าน/
14. หมั่นต่ายป่าด้าน	ค้ำน/ต่าย/ป่าหัก	ค้ำน/หลาย/ป่าหัก	/ต่าย/แปน/หลาย/
15. หมั่นต่ายป่าด้าน	ค้ำนต่ายป่า/หัก/	ค้ำนต่ายหลัง/ด้าน/	หัก/แปน/ด้าน/
16. บ่ตีเก็บหมาหลง	บ่ตีเก็บ/ถง/เฮี้ย	บ่ตีเก็บ/ของ/เฮี้ย	/ถง/แปน/ของ/
17. บ่ตีเอาคนไป นำหน้า	บ่ตีเอา/ตำบล/ นำตาง	บ่ตีเอา/หมา/นำ ตาง	/ตำบล/แปน/ หมา/
18. บ่ตีเอาคนไป นำหน้า	บ่ตีเอา/ตำบล/ นำตาง	บ่ตีเอา/คนบ้า/นำ ตาง	ตำบล/แปน/คน บ้า/

คติลํานนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อลํานนา วรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เปลี่ยนคำศัพท์
19. ตุ่มผ้าลายหมา เห่า	/คั้น/กำเก่าจ้าง ผิดกัน	/ลิ่ม/กำเก่าผิดกัน	/คั้น/เป็น/ลิ่ม/
20. ตุ่มผ้าลายหมา เห่า	/คั้น/กำเก่าจ้าง ผิดกัน	/เล่า/กำเก่ามันจ้ง	/คั้น/เป็น/เล่า/
21. ตุ่มผ้าลายหมา เห่า	/คั้น/กำเก่าจ้าง ผิดกัน	ผิดกัน/อู่/กำเก่า จ้างผิดกัน	/คั้น/เป็น/อู่/
22. ใจใสเป็นบุญ	ใจ/ขุน/เป็นบาป	ใจ/บุญ/เป็นบาป	/ขุน/เป็น/บุญ/
23. ใจใสเป็นบุญ	ใจ/ขุน/เป็นบาป	ใจ/คุณ/เป็นบาป	/ขุน/เป็น/คุณ/
24. กิ้นส้มปดีฮาน	กิ้นหวานปดี/ป้า/	กิ้นหวานปดี/ขว้าง/	/ป้า/เป็น/ขว้าง/
25. กิ้นส้มปดีฮาน	กิ้นหวานปดี/ป้า/	กิ้นหวานปดี/จ่ม/	/ป้า/เป็น/จ่ม/
26. กิ้นส้มปดีฮาน	กิ้นหวานปดี/ป้า/	กิ้นหวานปดี /อวด/	/ป้า/เป็น/อวด/
27. กิ้นส้มปดีฮาน	กิ้นหวานปดี/ป้า/	กิ้นหวานปดี /ชอบ/	/ป้า/เป็น/ชอบ/

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 มีการเปลี่ยนคำศัพท์ในคติลํานนาดังนี้

คติลํานนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อลํานนา วรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เปลี่ยนคำศัพท์
1. ตักต่าเป็นเป็นตี ไค่หัว	ตักต่าตัว/เป็น/ตีไค่ให้	ตักต่าตัว/บ/ตีไค่ให้	/เป็น/เป็น/บ/
2. หลับเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน/ไม้/	ด้วง/เป็น/ไม้/
3. หลับเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน/ต่าย/	ด้วง/เป็น/ต่าย/
4. หลับเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน/ไหน/	ด้วง/เป็น/ไหน/

คติล้านนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เปลี่ยนคำศัพท์
5.หลักเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน/ตื่น/	ด้วง/เป็น/ตื่น/
6.หลักเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน/เต่า/	ด้วง/เป็น/เต่า/
7.หมั่นต่ายป่าด้าน	ค้ำต่าย/ป่า/หัก	ค้ำต่าย/หลัง/หัก	/ป่า/เป็น/หลัง/
8.หมั่นต่ายป่าด้าน	ค้ำ/ต่าย/ป่า/หัก	ค้ำ/หลาย/ป่า/หัก	/ต่าย/เป็น/หลาย/
9.คนจะดีก็ดีเมื่อ ผ้าอ้อมปอก	คนจะวอก/มันตึง/วอก เต้าต่าย	คนจะวอก/ก้/วอก เต้าต่าย	/มันตึง/เป็น/ก้/
10.บตีเอาคนไข นำหน้า	บตีเอา/ตำบอด/นำตาง	บตีเอา/ผีบ้า/นำ ตาง	/ตำบอด/เป็น/ผี บ้า/
11.บตีเอาคนไข นำหน้า	บตีเอา/ตำบอด/นำตาง	บตีเอา/คนบ้า/นำ	ตำบอด/เป็น/คน บ้า/
12.บตีเอาคนไข นำหน้า	บตีเอา/ตำบอด/นำตาง	ตางบตีเอา/หมา/ นำตาง	/ตำบอด/เป็น/ หมา/
13.ฝนตกจะไป เจ้อใจดาว	มี/ลูก/สาวจะไปเจ้อใจ มัน	มี/เมีย/สาวจะไป เจ้อใจมัน	/ลูก/เป็น/เมีย/ /
14.ตุ้มผ้าลายหมา เห่า	/คั้น/กำเก่าจ้งผิดกัน	/อู้/กำเก่าจ้งผิดกัน	/คั้น/เป็น/อู้/
15.ตุ้มผ้าลายหมา เห่า	/คั้น/กำเก่าจ้งผิดกัน	/ลิม/กำเก่าผิดกัน	/คั้น/เป็น/ลิม/
16.ใจใสเป็นบุญ	ใจ/ขุน/เป็นบาป	ใจ/บุญ/เป็นบาป	/ขุน/เป็น/บุญ/
17.ใจใสเป็นบุญ	ใจ/ขุน/เป็นบาป	ใจ/คุณ/เป็นบาป	/ขุน/เป็น/คุณ/
18.กินส้มบตีฮาน	กินหวานบตี/ป่า/	กินหวานบตี/ต้อน/	/ป่า/เป็น/ต้อน/

คติลำนนา วรรคแรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวนวรรค หลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เปลี่ยนคำศัพท์
19.กินส้มปดีฮาน	กินหวานปดี/ป่า/	กินหวานปดี/ขว้าง/	/ป่า/เป็น/ขว้าง/

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มีการเปลี่ยนคำศัพท์ในคติลำนนาดังนี้

คติลำนนาวรรค แรก/ครั้ง	ควรต่อสำนวน วรรคหลังว่า	ผู้บอกภาษา เปลี่ยนเป็น	เปลี่ยนคำศัพท์
1.ตักต่าเป็นแปนตีไค่หัว	ตักต่าตัว/แปนตีไค่ให้	ตักต่าตัว/บ/ตีไค่ให้	/แปน/เป็น/บ/
2.ฮ่อมทนูหนูไต่	ฮ่อมไหน่ /ไหน่/เดียว	ทางไหน่/ทนู/เดิน	/ไหน่/เป็น/ทนู/
3.หลับเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน/ไม้/	ด้วง/เป็น/ไม้/
4.หลับเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน /ต่าย/	ด้วง/เป็น/ต่าย/
5.หลับเหมือนซอน	นอนเหมือน/ด้วง/	นอนเหมือน/ควาย/	ด้วง/เป็น/ควาย/
6.หมั้นต่ายป่าดำน	ค้ำนต่าย/ป่า/หัก	ค้ำนต่าย/หลัง/หัก	/ป่า/เป็น/หลัง/
7.หมั้นต่ายป่าดำน	ค้ำนต่ายป่า/หัก/	ค้ำนต่ายหลัง/ดำน/	/หัก/เป็น/ดำน/
8.ใจใสเป็นบุญ	ใจชุ่มแปน/บาป/	ใจชุ่มแปน/เสื่อ/	/บาป/เป็น/เสื่อ/
9.หมั้นต่ายป่าดำน	ใจ/ชุ่ม/แปนบาป	ใจ/คุณ/แปนบาป	/ชุ่ม/เป็น/คุณ/
10.กินส้มปดีฮาน	กินหวานปดี/ป่า/	กินหวานปดี/บ่น/	/ป่า/เป็น/บ่น/

สรุปได้ว่า คติลำนนามีวิธีการแปรในลักษณะการเปลี่ยนคำศัพท์ในผู้บอกภาษาทุกระดับอายุ โดยผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มีจำนวนการแปรมากที่สุดถึง 27 ครั้ง รองลงมาเป็นผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 จำนวน 19 ครั้ง และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จำนวน 10 ครั้งตามลำดับ

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิธีการแปรคติล้านนาของคนสามระดับอายุในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่า ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุมีวิธีการแปรคติล้านนาถึง 5 ลักษณะด้วยกันคือ การละพยางค์ การเพิ่มพยางค์ การแทนที่ด้วยคำ การใช้ภาษาไทยมาตรฐาน และการเปลี่ยนคำศัพท์ ผู้วิจัยพบว่า วิธีการแปรคติล้านนาที่ใช้มากที่สุด คือ การเปลี่ยนคำศัพท์ซึ่งมีถึงร้อยละ 60.21 รองลงมาเป็นการละพยางค์ ร้อยละ 12.90 การเพิ่มพยางค์ ร้อยละ 11.83 การแทนที่ด้วยคำร้อยละ 9.68 และการใช้ภาษาไทยมาตรฐานร้อยละ 5.38 ตามลำดับ เมื่อศึกษางานวิจัยด้านการแปรภาษาในระดับคำ พบว่า แม้จะมีผู้ที่ศึกษาวิจัยไว้หลายเรื่อง เช่น Maryprasith(1992) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การแปรของเขตปรับเปลี่ยนภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ตามอายุของผู้พูด: การศึกษาคำศัพท์” Kititharakul(1996) ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความใกล้ชิดชุมชนกับการเลือกใช้ศัพท์ของชุมชนลาวครั้งที่บ้านหนองกระพี ตำบลบ้านหลวง อำเภอตอตนุ้ม จังหวัดนครปฐม” Tantinimitrkul(2001) ศึกษาเรื่อง “การแปรของเขตปรับเปลี่ยนภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ตามตัวแปรทางสังคมบางประการ: การศึกษาคำศัพท์ และ Choophan(2004) ที่ศึกษาเรื่อง “การแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเกาะสมุยตามถิ่นที่อยู่และอายุของผู้พูด” แต่จะมีที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้เพียงเรื่องเดียวคือ งานวิจัยของ Liamprawat & Wattanaprasert(1996, p. 181) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน” พบว่าทุกชุมชนภาษามีลักษณะการแปรด้านศัพท์เหมือนกัน อันได้แก่ การละพยางค์ การใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ และการใช้ศัพท์สร้างใหม่ ส่วนการเพิ่มพยางค์จะปรากฏในชุมชนภาษาเพียง 3 ใน 5 ชุมชนเท่านั้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ก็มีความแตกต่างจากงานวิจัยดังกล่าวตรงที่ไม่ได้ศึกษาการแปรด้านศัพท์โดยตรงแต่จะเป็นการศึกษาถึงวิธีการแปรของคติล้านนามากกว่า ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น เช่น มีการแทนที่

ด้วยคำ และมีการเปลี่ยนคำศัพท์ซึ่งไม่ใช่การสร้างศัพท์ใหม่แต่เป็นการนำคำศัพท์ที่มีความหมายอื่นหรือมีความหมายที่แตกต่างจากคำเดิมมาแทนที่ในตำแหน่งเดียวกันโดยความหมายแก่นยังคงเหมือนเดิม ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับสำนวนพบว่า มีงานวิจัยของ Wassanont(2001) ที่ศึกษารูปภาษาที่ใช้เป็นสำนวนไทยในปัจจุบัน โดยได้แบ่งลักษณะของสำนวนในปัจจุบันออกเป็น 2 ประเภทคือสำนวนที่ไม่เป็นรูปแปรและสำนวนที่เป็นรูปแปร และยังมีการแปรของการใช้ถ้อยคำในส่วนของคำนามและคำกริยาซึ่งส่งผลให้เกิดรูปสำนวนที่แตกต่างกันบางส่วนแต่สามารถใช้แทนที่ในความหมายเดียวกันได้ และงานวิจัยของ Boonkua(2010) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสำนวนภาษาไทยถิ่นอีสานแต่ศึกษาเฉพาะด้านความหมายของสำนวนภาษาไทยถิ่นอีสาน 35 สำนวนพบว่า ผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 1 รู้ความหมายของสำนวนภาษาไทยถิ่นอีสานที่ความหมายเดิมมากกว่าผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 2 นอกจากนี้ยังพบการสูญหายของสำนวนในผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 2 มากกว่าผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 1 รวมทั้งพบการเปลี่ยนแปลงความหมายของสำนวนภาษาไทยถิ่นอีสานด้วย งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นมีความแตกต่างจากงานวิจัยนี้ตรงที่เป็นการศึกษาด้านรูปคำและความหมาย ส่วนงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงวิธีการแปรของคติล้านนาว่ามีการแปรในลักษณะใด

ทั้งนี้ผลการวิจัยที่พบว่า คติล้านนามีวิธีการแปรในลักษณะของการละพยางค์ การเพิ่มพยางค์ การแทนที่ด้วยคำ หรือการใช้ภาษาไทยมาตรฐานนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องปกติของภาษาที่ย่อมมีการแปรได้และไม่น่าจะเป็นปัญหามากนัก เนื่องจากไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย แต่ในกรณีที่คติล้านนามีการเปลี่ยนคำศัพท์จำนวนมากถึง ร้อยละ 60.21 และมากที่สุดของผู้บอกภาษาระดับที่ 1 ถึงร้อยละ 29.03 รองลงมาเป็นผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ร้อยละ 20.43 และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ร้อยละ 10.75 ตามลำดับนั้น นอกจากจะทำให้ทราบว่า อายุมีผลต่อวิธีการแปรคติล้านนาของคนสามระดับอายุในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายแล้ว ยังน่าจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นสภาพการใช้คติล้านนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดีว่า คติล้านนาได้เกิดการแปรไป

ค่อนข้างมากและน่าจะอยู่ในสภาพที่วิกฤติแล้ว เพราะคนล้านนาในรุ่นหลังรู้จักและใช้คติล้านนาลดน้อยลงไปทุกที ดังจะเห็นได้จากผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 55 -70 ปี กลับเป็นผู้ใช้คติล้านนาแปรไปจากสำนวนเดิมมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ก็เกิดการแปรลดลงตามลำดับเช่นกัน ใ้ว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 จะสามารถใช้คติล้านนาได้ถูกต้องกว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ไม่ แต่เกิดจากผู้บอกภาษาไม่รู้จักคติล้านนาลำนวนนั้นๆ เลยจึงไม่อาจต่อสำนวนได้ ดังตัวอย่างข้อมูลวิจัยของBoonkuab(2014, p. 68) ที่พบว่า ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 สามารถต่อสำนวน “คนจะดีก็ดีเมื่อผ้าอ้อมป็อก คนจะวอกมันตึงวอกเต้าตาย” ได้ 13 คน ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ต่อได้ 11 คน ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ไม่มีผู้ใดต่อสำนวนได้เลย และเป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิจัยนี้กลับได้ผลไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของLiamprawat & Wattanaprasert(1996, p. 173)ที่พบว่า การใช้ศัพท์เดิม การใช้ศัพท์เดิมร่วมกับศัพท์อื่น และการใช้ศัพท์อื่นของผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุนั้น ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 จะใช้ศัพท์เดิมมากที่สุดและจะลดน้อยลงตามลำดับในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 และการศึกษาวิจัยของBoonkua(2010)ที่พบว่า ผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 1 ู้ความหมายของสำนวนภาษาไทยถิ่นอีสานที่ความหมายเดิมมากกว่าผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 2 จะเห็นได้ว่างานวิจัยทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ยังคงใช้ศัพท์หรือสำนวนตลอดจนคงความหมายเดิมไว้ได้มากกว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 หรือ 3 แต่งานวิจัยนี้กลับพบว่า ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 เป็นผู้ทำให้คติล้านนาแปรไปมากกว่าผู้บอกภาษาระดับอื่น

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ วิธีการแปรคติล้านนาในลักษณะการเปลี่ยนคำศัพท์อาจทำให้เข้าใจความหมายผิดเพี้ยนไปจากเดิมได้ แม้จะยังไม่เปลี่ยนความหมายแก่นก็ตาม แต่ความหมายย่อยในคำได้เปลี่ยนไปแล้ว เช่น “หลับเหมือนนอน...นอนเหมือนดั่ง” มีผู้บอกภาษาเปลี่ยนคำศัพท์เป็น “หลับเหมือนนอน...นอนเหมือนไม้//...นอนเหมือนต่าย//...นอนเหมือนตีน//...นอนเหมือนหมู//...

นอนเหมือนควาย//...นอนเหมือนเสือ/เป็นต้น ลักษณะการแปรคติล้านนาเช่นนี้อาจจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายคติล้านนาในอนาคตได้ ดังข้อเสนอแนะของ Baugerd(1986, p. 292) ที่ว่า “สำนวนทุกสำนวนมีที่มาซึ่งแสดงถึงสภาพสังคมในด้าน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ ถ้าสำนวนมีการเปลี่ยนแปลง ถ้อยคำจนไม่สามารถสันนิษฐานที่มาได้ ในไม่ช้าความหมายที่แท้จริงก็จะเปลี่ยนไป จนในที่สุดสำนวนนั้นก็เลยลบล้าง” ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงช่วยสะท้อนสภาพการใช้คติ ล้านนาของคนล้านนาในปัจจุบันได้ตรงกับความเป็นจริง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงวิธีการ แปรของคติล้านนาในแต่ละระดับอายุได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นเตือนให้คนรุ่น หลังและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้หันกลับมามองรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยจะสะท้อนให้หน่วยงานการศึกษาในทุกระดับได้ช่วยกันผลักดัน ให้สถานศึกษาจัดหลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาทางภาษาให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2. ทั้งภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดกระแสการตื่นตัวของ คนล้านนาให้รู้จักรัก และหวงแหนมรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่าของตน โดยทุกภาคส่วน ต้องร่วมใจกันอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาที่บรรพชนได้สร้างสมไว้ให้คนรุ่นหลังให้อยู่ คู่บ้านเมืองตลอดไป

References

- Baugerd, W. (1986). *Writing for teachers, Unit 6*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Boonkua, W. (2010). *A Study of Northeastern Thai dialect idiom change*. (Master's minor thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok. [in Thai]

- Boonkluab, W. (2014). *The methods of Lanna proverb variations used among three generations in Chiang Saen district*. Chiang Rai: Mae Fah Luang University. [in Thai]
- Burusphat, S. (2013). Tonal variation and change of Tai Dam. *Journal of Language and Culture* 32(2), 19-41. [in Thai]
- Choophan, S. (2004). *Lexical variation in the Thai dialect of Samui island by speakers' area of residence and age*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Kaewuthai, A.(2008). *A study of the variation by social variables of (mr) and (ml) in Songkhla dialect*. (Master's thesis). Silpakorn University, Nakorn Pathom. [in Thai]
- Kititharakul, S.(1996). *Relationship between community closeness and lexical choice of the Lao Khrang community at Ban Nong Kraphi, Tambon Ban Luang, Amphoe Don Tum, Nakhon Pathom*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Liamprawat, S. & Wattanaprasert, K. (1996). *An analysis of lexical use and variation among three generations in Lao language communities of Thacin River Basin*. (2nd ed.).Nakhon Pathom: Silpakorn University. [in Thai]
- Maryprasith, P.(1992). *Age-based variation of the linguistic transition area between central Thai and Southern Thai: A lexical study*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]

- Payormyong, M. (1978). *Lanna-Thai proverbs*. Chiang Mai: Tharatong Printing. [in Thai]
- Phra Kru Pipattanakhun. (n.d.). *One hundred twenty old words*. n.p. [in Thai].
- Prasithratsint, A. (1990). *Sociolinguistics*. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Saeng-ngam, S. (2006). *Lexical and tonal variation by age group and language attitude in the Song language (Black Tai) of Amphoe Khao Yoi, Changwat Phetchaburi*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Sujai, I. (1980). *Lanna Proverbs, aphorism, and words*. Phrae: Provincial Administration Organization, Phrae. [in Thai]
- Tantinimitrku, A. (2001). *Variation of the transition area between central Thai and southern Thai dialects based on certain social factors*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Wassanont, W. (2001). *A study of the present Thai idiomatic expressions*. (Master's thesis). Silpakorn University, Nakorn Pathom. [in Thai]